

УДК 342.951:[796.075:347.45/.47]

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.2.71>

СПОРТИВНЕ АГЕНТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ СПОРТУ

Романенко Л.В.

*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри
правових основ національного спортиву та фізичного виховання,
провідний спеціаліст Центру спортивного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0003-1732-0214*

Романенко Л.В. Спортивне агентування в контексті публічно-приватного партнерства у сфері спорту.

У статті досліджено правову природу спортивного агентування в контексті розвитку публічно-приватного партнерства у сфері фізичної культури і спорту. Висвітлено співвідношення приватноправових і публічно-правових засад діяльності спортивних агентів, розкрито їх роль у забезпеченні прозорості ринку спортивних послуг і дотриманні прав спортсменів.

На основі аналізу положень Переглянутої Європейської спортивної хартії (2021) і Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року обґрунтовано необхідність посилення взаємодії держави, спортивних федерацій і бізнесу на засадах публічно-приватного партнерства.

Висвітлено комплексну роль спортивного агента та ключові юридичні аспекти цієї діяльності, запропоновано вважати сучасного агента як багатопрофільного фахівця: який супроводжує спортсмена протягом усієї кар'єри та може вирішувати юридичні, адміністративні, побутові, маркетингові, питання соціального захисту та інші.

Зорієнтовано регулювання діяльності агентів професійними спортивними федераціями на встановлення певних прозорих загальних правил для агентів, що охоплює правовий статус агента (ліцензійні умови), права та обов'язки агентів і спортсменів, форма агентських договорів, механізми вирішення спорів, питання відповідальності, страхування цивільної відповідальності тощо.

Зауважено, що довіреність та агентський договір, як інструмент формалізації відносин використовується окремими федераціями, передусім міжнародними. Вони мають власні внутрішні правила й типові договори, які застосовуються і нашими клубами за відсутності регулювання на рівні законодавства.

Використано праці українських науковців і практиків, що дозволило з'ясувати проблеми правового регулювання та можливості їх вирішення шляхом прийняття спеціального закону про спортивне агентування. Обґрунтовано, що ефективна діяльність агентів сприяє підвищенню конкурентоспроможності національного спорту й реалізації принципів належного врядування.

Розроблено пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правових і цивільно-правових механізмів регулювання агентських правовідносин у спорті в Україні.

Ключові слова: спортивне агентування, публічно-приватне партнерство, спорт, адміністративне право, цивільне право, спортивні агенти, правове регулювання, державна політика, спортивна хартія, спортивне право.

Romanenko L.V. Sports agency in the context of public-private partnership in sports.

The article examines the legal nature of sports agency within the context of developing public-private partnerships in the field of physical culture and sports. It highlights the balance between private and public legal foundations of sports agents' activities and reveals their role in ensuring the transparency of the sports services market and the protection of athletes' rights.

Based on the analysis of the provisions of the Revised European Sports Charter (2021) and the Strategy for the Development of Physical Culture and Sports until 2028, the author substantiates the need to enhance cooperation among the state, sports federations, and business entities on the principles of public-private partnership.

The article emphasizes the complex and multifaceted role of a sports agent and the key legal aspects of this activity. It proposes to consider the modern agent as a multidisciplinary professional who accompanies the athlete throughout their career and is capable of addressing legal, administrative, household, marketing, and social protection issues.

Particular attention is paid to the regulation of agents' activities by professional sports federations, which aim to establish transparent general rules for agents, including their legal status (licensing

requirements), rights and obligations of agents and athletes, standard forms of agency contracts, dispute resolution mechanisms, liability issues, and civil liability insurance.

It is noted that powers of attorney and agency contracts, as instruments for formalizing such relations, are used by several international federations that have their own internal regulations and model agreements – also applied by Ukrainian clubs in the absence of national legislation in this area.

The study draws upon the works of Ukrainian scholars and practitioners, which made it possible to identify key problems of legal regulation and the potential to resolve them through the adoption of a special law on sports agency. It is substantiated that the effective activity of sports agents contributes to strengthening the competitiveness of national sports and the implementation of the principles of good governance.

The article develops proposals for improving administrative and civil law mechanisms for regulating agency relations in the field of sports in Ukraine.

Key words: sports agency, public-private partnership, sport, administrative law, civil law, sports agents, legal regulation, state policy, sports charter, sports law.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток спорту в Україні супроводжується процесами комерціалізації, інтернаціоналізації та посиленням взаємодії між державним і приватним секторами. У цьому контексті спортивне агентування постає не лише як інструмент представництва інтересів спортсменів, але й як важливий елемент публічно-приватного партнерства у сфері спорту. Проте відсутність спеціального законодавчого врегулювання діяльності спортивних агентів, нечіткість правового статусу та механізмів контролю за їх роботою створюють ризики для прозорості ринку спортивних послуг, ефективності управління спортивною діяльністю та захисту прав спортсменів. Необхідність удосконалення правових засад спортивного агентування з урахуванням європейських стандартів належного врядування та положень Переглянутої Європейської спортивної хартії зумовлює актуальність наукового дослідження даної проблематики.

Метою статті є визначення правової природи спортивного агентування у системі публічно-приватного партнерства у сфері спорту, аналіз адміністративно-правових і цивільно-правових механізмів його регулювання, а також вироблення пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства України з урахуванням міжнародного досвіду та сучасних тенденцій спортивного управління.

Стан опрацювання проблематики. Окремі аспекти правового регулювання спортивного агентування та представництва інтересів спортсменів розглядалися у працях українських вчених, зокрема Г. Бордюгової, Л. Романенко, О. Горбачова, А. Ткаченка та інших, а також зарубіжних джерел «м'якого права»,. В їх роботах висвітлені питання комерційного посередництва, агентських договорів, етичних стандартів діяльності агентів, а також взаємодії спортивних федерацій із державними інституціями. Водночас комплексне вивчення спортивного агентування саме у контексті публічно-приватного партнерства залишається недостатньо розробленим. Бракує досліджень, що розкривають адміністративно-правову природу взаємовідносин між державою, спортивними організаціями та агентами, а також механізми інтеграції принципів належного врядування в цю сферу. Це обумовлює наукову й практичну значущість запропонованої теми.

Виклад основного матеріалу. Інститут спортивного агентування є порівняно новим явищем у праві України. На міжнародному рівні професія спортивних агентів існує протягом досить тривалого періоду часу. В сучасному світі професійного спорту роль спортивних агентів має дуже велике значення.

Функції спортивних агентів зосереджені на декількох основних питаннях: укладенні договорів; адмініструванні; різних видах юридичного представництва.

Спортивні агенти координують: фінансове планування; питання спонсорства; інші питання діяльності спортсменів, тренерів і команд: шукають найбільш вигідні умови для свого спортсмена, детально оцінюють фінансові та спортивні перспективи під час проведення трансферних переговорів [1].

Спортивний агент – це професіонал, який керує інтересами спортсменів або спортивних фахівців. Його основні обов'язки включають:

- 1) Ведення переговорів щодо ігрових контрактів з клубами або командами
- 2) Забезпечення комерційних та рекламних угод
- 3) Управління фінансами та податковими справами
- 4) Допомога у зв'язках зі ЗМІ та управлінні брендом
- 5) Надання консультацій щодо кар'єри та планування після виходу на пенсію.

Спортивне агентування поєднує ознаки класичних цивільно-правових договорів доручення та комісії із специфічними елементами спортивного права. Агентські договори у спорті вимагають

особливої юридичної точності, оскільки їх предметом є права спортсменів і великі фінансові зобов'язання.

У Статуті ФІФА є положення щодо обов'язків футболістів користуватися послугами лише ліцензованих агентів і закріплено норми, що дозволяють агентам футболістів звертатися до органів футбольного правосуддя та спортивного арбітражу, вести переговори від імені та на користь футболістів [2].

Відсутність чіткої правової бази щодо спортивного агентування в Україні, створює умови для формування «нелегального ринку агентів», де переважають неформальні домовленості. Це обумовлює потребу у правовому врегулюванні та контролі.

Адміністративно-правовий аспект спортивного агентування полягає у встановленні державних стандартів, ліцензуванні діяльності та контролі за дотриманням норм етики. Як зазначає Ганна Бордюгова, діяльність агентів спортсменів також час від часу викликає питання стосовно стандартів етики та єдності у спорті – питання доступу до провадження агентської діяльності, ліцензування агентів, контроль за їх діяльністю тощо. Таким чином, в цій сфері повинна бути впроваджена належна система контролю що притаманна спортивним організаціям та їх керівним органам. Закони ЄС повинні враховувати специфіку спорту в контексті навчання та підготовки молодих спортсменів та захисту їх прав, а також прав клубів, які їх підготували.

ЄС має співпрацювати з олімпійським та спортивним рухом з метою регулювання діяльності, пов'язаної з відносинами, виникаючими на підставі контракту між спортсменами та їх агентами. Більше уваги повинно приділятися питанню міграції спортсменів, особливо неповнолітніх, з метою зміни громадянства та набуття права виступати за національні збірні команди інших країн [3].

Відповідно до Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року, держава має створювати умови для державно-приватної взаємодії у сфері спорту, зокрема через запровадження механізмів саморегулювання [4]. Це означає, що спортивні агенти можуть виступати партнерами держави в реалізації соціально-економічних завдань у спорті.

Співпраця державних органів та бізнесу з метою реалізації суспільно важливих проєктів у спорті дозволяє поєднати державні ресурси та приватні інвестиції для розвитку спортивної інфраструктури, підтримки молоді та популяризації фізичної культури.

Прикладами такої співпраці може бути:

- будівництво стадіонів, спортивних арен і баз підготовки за участі приватного капіталу;
- організація масових спортивних заходів спільно з комерційними структурами;
- реалізація соціальних програм з підтримки дитячого спорту;
- фінансування клубів або федерацій через спонсорські угоди [5].

Цивільно-правова природа спортивного агентування проявляється у договірних відносинах між агентом та спортсменом. Комерційне посередництво – достатньо новий вид цивільно-правових відносин в Україні, що виникає, як правило, на підставі агентського договору.

Вважається, що агентський договір є набуттям англосаксонської правової системи. Агентський договір досить поширений в Англії та Америці, а також у державах, що обрали англосаксонську правову модель.

Відслідковуючи особливості, характерні для правової природи агентських правочинів у міжнародному праві, варто зазначити, що в багатьох державах правовий інститут представництва має особливі риси, притаманні власній концепції договорів, укладених між суб'єктами господарювання.

Таким чином, інститут агентського договору, по-перше, зберігає власну специфіку в країнах загального права; по-друге, суб'єкти підприємництва, які працюють за договорами доручення та комісії у романо-германській правовій системі, можна назвати «агентами», а договори, на підставі яких вони діють, «агентськими угодами». Отже, у разі укладання агентського договору до нього застосовуються норми, що регулюють договори доручення та комісії.

Агентський договір, згідно з англосаксонською правовою системою, є основоположним, поряд з яким доручення і комісія виступають спеціальними видами, що підпорядковуються інституту агентування [6].

Ключова увага повинна бути приділена юридичній стороні: оформленню агентських договорів, врегулюванню спорів та розмежуванню понять «агент» і «посередник» у контексті регламентів FIFA [7]. Важливим є закріплення ексклюзивності договору, санкцій за порушення, а також визначення юрисдикції для вирішення спорів, з урахуванням того, що діяльність агента часто охоплює й комерційну складову (наприклад, іміджеві права чи рекламні контракти), яка виходить за межі спортивного арбітражу.

Варто зауважити, що як інструменти формалізації відносин використовується довіреність та агентський договір. Окремі федерації, передусім міжнародні, мають власні внутрішні правила й типові договори, які застосовуються нашими клубами за відсутності регулювання на рівні законодавства.

Перелік вимог, що пред'являються до агентів ФІФА визначені в Регламенті ФІФА: ліцензії агента гравців видаються асоціацією країни, громадянином якої є заявник; якщо заявники мають подвійне або більше громадянств, береться до уваги громадянство, набуто останнім. Якщо заявник постійно проживав в іншій країні протягом 2-х або більше років, тільки асоціація цієї країни, а не тієї країни, громадянство якої має заявник, несе відповідальність за видачу ліцензії. Якщо заявник проживає в країні ЄС, але є громадянином іншої його країни, він повинен надіслати письмову заяву в асоціацію країни свого проживання без зобов'язання безперервного проживання там протягом як мінімум 2-х років [8].

Згідно Регламенту ФІФА агентом гравців є фізична особа за плату на постійній основі представляє гравця клубу з метою найму його на роботу чи представляє два Клуби один одному з метою укладання трансферного контракту. Фізичні особи, які діють від імені футболіста, можуть представляти його інтереси, і в тому числі, якщо вони є батьками, братом, сестрою або дружиною цього футболіста.

Зараз взаємодія між футболістом і клубом здійснюється на підставі трудового договору – контракту. У Регламенті ФІФА зі статусу і трансферу гравців визначено, що мінімальний термін дії контракту визначається з моменту (дати) набуття ним чинності до закінчення сезону, тоді як максимальний термін дії контракту складає 5 років. Якщо в переговорах з приводу укладення контракту бере участь агент, то його прізвище та ім'я мають бути вказані у контракті.

Цивільні й адміністративні правові аспекти роботи спортивних агентів є більш-менш визначеними, але аспекти у сфері трудових відносин викликають чимало запитань. Цілком очевидно, що класичні агентські правовідносини, де агенти діють від імені та в інтересах спортсмена, зокрема підписання контрактів, не можливі на ниві українського трудового законодавства. У цьому контексті ми маємо справу з приватними послугами з працевлаштування, що надаються агентом [9].

Переглянута Європейська спортивна хартія (2021) визначає, що держава повинна підтримувати розвиток спорту через співпрацю з приватними суб'єктами [8]. У цьому контексті спортивне агентування розглядається як форма публічно-приватного партнерства, що поєднує економічні, соціальні й правові інтереси. Запровадження європейської моделі публічного управління у спорті сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів і зменшенню корупційних ризиків.

Поступова комерціалізація професійного спорту послугувала каталізатором для розвитку спортивного агентування як окремого виду бізнесу, оскільки стала одним з основних факторів, завдяки якому збільшився не тільки інтерес, але й фінансові можливості спортсменів довірити управління свого бізнесу людям, які спеціалізуються на спортивному праві та спортивному маркетингу. Стрімкий розвиток професії спортивного агента, до функцій якого входить вирішення багатьох проблем, що виникають під час надання юридичних та економічних послуг спортсменам.

Регулювання діяльності агентів професійними спортивними федераціями орієнтоване на встановлення певних прозорих загальних правил для агентів, що охоплює:

- ✓ правовий статус агента (ліцензійні умови),
- ✓ права та обов'язки агентів і спортсменів,
- ✓ форма агентських договорів,
- ✓ механізми вирішення спорів,
- ✓ питання відповідальності,
- ✓ страхування цивільної відповідальності тощо.

Діяльність спортивних агентів не отримала окремого врегулювання в Україні. Так, профільний Закон України «Про фізичну культуру і спорт» не визначив цей аспект діяльності у спорті. Законодавство про працю також не містить спеціальних положень, які застосовувалися до спортивних агентів. Наразі відповідні відносини регламентуються нормами Цивільного кодексу.

Інститут агентських договорів в українській правовій системі знайшов своє відображення у ст. 243 Цивільного кодексу України щодо комерційного представництва та у гл. 68 Цивільного кодексу України, яка на загальному рівні регулює такі види відносин [10].

В Україні поки відсутній єдиний закон, який би врегульовував діяльність спортивних агентів. Наявні норми Цивільного кодексу не враховують специфіку спортивних відносин. Впровадження спеціального закону, реєстру агентів на кшталт Реєстру спортивних агентів Федерації футболу України [11] буде сприяти справедливому й ефективному механізму взаємодії між спортсменами, агентами та спортивними організаціями.

Спеціальний закон про спортивне агентування як окремий нормативно-правовий акт, або зміни до вже існуючого Закону України «Про фізичну культуру і спорт», мають чітко визначити, хто такий спортивний агент, які в нього права, обов'язки та відповідальність.

Важливо враховувати принцип автономії спортивного руху. Наприклад, історичне значення має прийняте в грудні 2023 року рішення по справі European Superleague Company, в якому ФІФА та

УЕФА були визнані такими, що зловживають домінуючим становищем, намагаючись встановити умови щодо доступу потенційних організаторів змагань до ринку. Розглядаючи справу Суд ЄС відхилив твердження про те, що вона знаходиться поза його юрисдикцією, аргументуючи це тим, що організація міжклубних футбольних змагань та використання медіа прав є господарської діяльністю. У своєму рішенні Суд ЄС постановив, що будь яка влада над конкуруючими операторами має регулюватися «прозорими, об'єктивними, недискримінаційними та пропорційними» критеріями, щоб усунути конфлікт інтересів з боку спортивних керівних органів [12].

Висновки. Спортивне агентування є важливим інструментом реалізації принципів публічно-приватного партнерства у сфері спорту. Його ефективне правове регулювання вимагає інтеграції адміністративно-правових і цивільно-правових засад, а також впровадження європейських стандартів належного врядування. Врахування положень Європейської спортивної хартії, національної Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року і напрацювань українських науковців дозволить законодавчо унормувати діяльність спортивних агентів. Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку спеціального закону про спортивне агентування. Це сформує професійний імідж агента як фахівця, що діє в межах чітко прописаних домовленостей і виконує важливу функцію у спортивному процесі, забезпечить права спортсменів та баланс інтересів між спортсменом, клубом і агентом. А також сприятиме взаємодії держави, бізнесу та агентів, створенню прозорої, стабільної та успішної спортивної індустрії. Спортивне агентування в контексті публічно-приватного партнерства сприятиме розвитку вітчизняного спорту на європейському рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горбачов Олег. Спорт «під прикриттям». *Юридична газета*. 13 вересня 2016 р. № 37(535). URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/sport-pid-prikrittyam-.html>.
2. Статут ФІФА. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/16d1f7349fa19ade/original/FIFA-Statutes-2024.pdf>.
3. Бордюгова Г.Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі «Спортивне право України». Дисертація на здобуття наук. ступеня канд.юрид. наук. Київ, 2009. URL: https://uacademic.info/ua/document/0409U002565#google_vignette.
4. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>.
5. Романенко, Л. В. (2023). Перспективи розвитку публічного адміністрування фізичної культури та спорту. *Lex Sportiva*, № 2, 18–28. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.2.3>.
6. Артем Ткаченко Юридичні тонкощі посередницького бізнесу: особливості укладання агентських договорів. *Investgazeta*. 19.05.2018. URL: <https://investgazeta.ua/blogs/yuridichni-tonkoshchi-poserednitskogo-biznesu-osoblivosti-ukladannya-agentських-dogovoriv>.
7. FIFA FOOTBALL AGENT REGULATIONS. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1e7b741fa0fae779/original/FIFA-Football-Agent-Regulations.pdf>.
8. Людмила Романенко. Спортивне агентування: питання правового регулювання. *Соціальний захист у сфері спорту: правові засади та механізм реалізації*: зб. матеріалів і тез доп. учасників круглого столу. Харків. 3 червня 2025 р. Харків: Право, 2025. С. 89–94.
9. Переглянута Європейська спортивна хартія. Рекомендація CM/Rec(2021)5. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Spivrobitnuctvo%20z%20radoy%20EU/PREMS%20039224%20UKR%202584%20Revised%20European%20Sports%20Charter.pdf.
10. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
11. Список діючих посередників, атестованих Федерацією футболу України. URL: <https://uaf.ua/article/33177>.
12. Рішення Суду (Велика палата) від 21 грудня 2023 р. Компанія Європейської суперліги (C-333/21). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_Sud_ES_12_2023.pdf. С. 42–48.